

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Historiske Bidrag

om

Bogense.

Red

Edon Møller.

Udtryk af „Bogense Avis“.

Bogense.

C. Pagh's Bogtrykkeri.

1885.

Bogense er en lille, beskedn By paa Kjøens Nordkyst. I ældre Tider skal den have været af betydelig Størrelse og Anseelse, men nu hører den til vort Lands mindre Kjøbstæder.

Jyens Kyst ved Bogense har i Tidernes Løb stillet Skikkelse, og alt i Mands Minde har den undergaaet Forandringer. I fjerne Tider affatte Kattegattet her en Bugt, hvis Kyster vare bedækkede med Skov, som strakte sig langt ind i Landet. I Bugten laa nogle Smaøer og Holme, som Fogense, Stego, Galør; den største af Verne, der omtrent laa i Bugtens Midte, var beboet af Fiskere, hvilket Fiskeleie var Begyndelsen til Kjøbstaden Bogense. Knap en halv Mil derfra, ved en fra Bugten indstræende smal Vig, laa Borgens Hærdeleoggaard, der skal være opført for en ni Hundrede Aar siden til Værn mod de vendiske Søværere, og beboedes af Herredets Hovding. Denne Borg laa høit, og man havde derfra en vid Udsigt over Kattegat, laa at

Fribytterne ei ubemærkede kunde gaa i Land paa Kysten. Der fandtes to Indløb til Borgen; det ene vest for Vogense ved Fogense, og det andet øst for ved Stegø, og her var der opført Forskandsninger, bestaaende af nedrammede Væle og Volde af Jord og Stene, hvoraf man endnu paaviser Levninger. Vogense hørte den Gang under Harredslevgaard og var tiligemed denne Borg Valdemar den Stores private Besiddelse I Aaret 1210 gaved Vogense og Harredslevgaard hans Datter Regitze i Medgift, da hun ægtede den svenske Kong Erik Knudsen. Efterat Kong Valdemar havde befriet Bønderne og derved befriet Landet fra disse rovbegjærlige Sørøvere, udviklede Fiskeriet sig mere og mere og blev tilsidst en Kjøbstad. Den bekvemme Veligheden var Aarsag i, at en Kjøbstad maatte opstaa her; Vogense laa jo lige ved Havet med en beskyttende Borg i Nærheden og med et stort Opland mod Øst, Syd og Vest. Det er sandsynligt, at Vogense har faaet Kjøbstadsrettigheder i Begyndelsen af det 13de Aarhundrede, hvilket begrundes af et Dokument, som den senerjodste Hertug Valdemar, der havde orkasket sig til Konge med Kristoffer den Anden, udstedte 1327, og hvori han bekræfter de Rettigheder, som hans Forfærgere, de forrige danske Konger, havde givet

Vogense. De efterfølgende Konger lige til Frederik den Tredie have stadfæstet Byens Rettigheder, dog maasse med Undtagelse af Frederik den Første. Kristoffer af Valern gav endog Vogense overordentlige Rettigheder, idet han, paa Grund af Befolkningens „Trosskab og villige Tjenestes Skyld“, stjænkede den Lødfrihed over hele Landet, undtagen ved Slaanes Høstmarked. For at lette Samkvæmmet mellem Byen og Vogense blev der ved en Dæmning gjenneffugten anlagt en Bei til Byen, men efterhaanden er Bugten og den smalle Vig, der førte ind til Hærredsklevgaard, ved Havbundens Hævning ombdattet til Land; dog er Bugten først i dette Aarhundrede ved Inddæmning helt forsvunden, og nu kjendes det ikke længer, at Vogense i ældre Tider har været en Ø.

Der er forskjellige Meninger om Oprindelsen til Byens Navn. Nogle ulede det af Væg, og Vogense skal da betyde Vægenes Næst, o: det Næst, som var bevoget med Vægetræer; Andre mene, at Navnet kommer af det gamle nordiske Ord Vægr, o: Voven paa et Dyr eller Albue eller Knæbøiningen paa et Menneske, saasom Landet skal have haft Form deraf. Den Formodning fremkættes ogsaa, at Vogense skal være anlagt af Odins Son Vo og faaet Navn efter ham.

Sagnet fortæller, at Bogenſe har været en anſelig By og haft en betydelig Udſtrækning, ja det ſiges endog, at Bogenſe har ſtrakt ſig ud over Harredſlev og Toſte, to Landsbyer, begge beliggende $\frac{1}{4}$ Mil derfra, og at Harredſlevgaard ſkal have ligget i Byen, hvilket viſt er mindre ſandſynligt. Bogenſe ſkal have udgjort tre Kirkefogne og haft ſyv Kirker, ſom man ſulde anſe for at være en Overdrivelse; men til Kirkerne henregnedes ogſaa Kloſterkirkerne og de mange Kapeller, ſom i den katholſke Tid i ſaa ſtort Antal fandtes i Byerne. Til Sammenligning ſkal anføres, at i Middelalderen havde Roekilde 28 Kirker, Viborg 22, Ribe 14, Aarhus 9. Foruden Hovedkirken St. Nikolai, var i Bogenſe St. Annas Kloſterkirke, St. Jørgens Kapel, St. Gjertruds Hoſpital, vor Frues Gildes Huſ, til hvilke man i Hiſtorien finder Spor. Alle diſſe Kapeller ere forlængſt forſvundne, kun St. Nikolai Kirke er tilbage; den er nu Byens Kirke og ſkal være bygget 1406. Naaſte har den alt været til før den Tid, men er da ombygget. Den ligger paa den høie Brink paa Nordſiden af Byen, tæt ved Stranden, og er en ret ſmuk Rokkirke, hvis Taarn ligger i Øien. — St. Annas Kloſter, hvorfra der ſkal have ført en Løngang til Ubelſ, blev ſiden omdannet til Raadhuſ. I dettes

Nærhed findes en Havn, hvor man har opgravet Ben af Menneſteſkeletter, hvilket tyder paa, at Kloſterets Kirkegaard har været her. Byens St. Annagade har Navn efter dette gamle Kloſter. — Forøvrigt er Byen fattig paa Minder fra ældre Tider, og man træffer ſaa godt ſom aldrig paa Levninger fra Fortiden.

Om Byens Udſtrækning mod Øſt ſiger Sagnet, at paa Lovegade, en Grund mellem Stegø og Høvelø, der ved Lavvande er tør, har en af Byens Gader i Fortiden ligget. Paa denne Grund og langs Kysten der i Nærheden træffer man paa Levninger af Murſten, hvilket ſynes at bekræfte Sagnet. Der fortælles ogſaa om Lovegade, at denne Grund i gamle Dage var en Ø og beboedes af en Konge, der her ſkal have haft ſin Borg. Han havde en Datter, ſom han lod indespærre i et Bur og bevogte af en Drage; men en Hovmand dræbte Dragen og bortførte Brindsesken til Havets Bund, hvor hun blev Moder til flere Børn. Omſider ſønk Den bagefter Brindsesken i Havets Ekjød; men af Borgens fjendes endnu ved lavt Vand den røde Tegllag, og her paa Lovegaden have nu Hovmandens og Brindseskens Børn eller Børnebørn deres Legeplads og opholde ſig der undertiden i flere Dage.

Bogense ſkal ogſaa have ſtrakt ſig længere

ud mod den sydlige Side, og Tyrekrogsledet, omtrent $\frac{1}{4}$ Mil fra Byen, der i Almindelighed kaldes Skrallekroen, har ifølge Sagnet været Byens sydlige Vort. „Skralle“ vil man ulede af et gammelt nordisk Ord, som betyder Led eller Lukke; men det siges ogsaa, at Kroen har faaet sit Navn efter en der boende Krokone, som havde en skaldende Stemme, hvilket bekræftes af ældre Folk paa Egnen. — Ved Landeveien mellem Byen og denne Kro ligger Kapelsmøllen, der blev anlagt 1517 med Kong Kristian den Andens Tilladelse af tvende i Byen boende Mænd, Borgmester Morten Sørensen og Adelsmanden Klavs Griffen; her laa forud St. Jørgens Kapel, og Møllens Navn minder nok som om et Kapels Tilstedeværelse paa dette Sted.

I flere af vore Kjøbstæder levede Adelsmænd, og disse hørte til den saakaldte Kjøbstadsadel, der drev forskjellig Handelsnæring; de vare Kjøbstædernes mest ansete Mænd, og af dem valgtes som oftest Borgmesteren og Raadmænd. Skjøndt de havde Adelsrettigheder og benevnedes „frie og frelse Mænd“, ansaae Landadelen sig høiere stillet og betragtede ikke Kjøbstadsadelen jævnbyrdig med sig, og den toges ei heller med til Afgjørelsen af vigtige Anliggender, som angik Statens Tare. I Bogenfø

levede flere Adelsmænd, som hørte til Rjød-
 stadabelen, og Byens Adelsgade, den længste
 og smukkeste af dens 6 Gader, skal have faaet
 dette sit Navn, fordi de boede her. Den be-
 kjendteste af disse adelige Familier levede i Bo-
 gensø i fire Slægtled; man antager, at de enten
 have boet, hvor „Trappen“ ligger, eller ogsaa lige
 over for den Vej, som fører til Banegaarden,
 hvor der er Restauration, men Gaardens Be-
 liggenskab kan ikke med Visshed paavises. Erik
 Klavsen (eller Nielsen), der var Raadmand i
 Bogensø, var den ældste af denne Adelslægt.
 Han døde 1500 og ligger begravet i Kirken
 Kor. Hans Søn Klavs Erikken Hjørlede kort
 før sin Død (1550) Kirken en Altertavle og
 Brædkestol og begravedes ved Siden af Fæ-
 deren. Sønnen, Jørgen Klavsen, er bleven
 mærkelig derved, at han blev tiltalt paa sin
 adelige Frihed af Lehnsmanden paa Rugeaard,
 Jørgen Skinkel, fordi han besad noget frit
 Gods. Under Adelsvælden havde nemlig ingen
 fri Mand Ret til at være i Besiddelse af Adel-
 gods, og da Lehnsmanden betvivlede Klavsens
 Adelskab, fremkom han med denne Tiltale. Jørg.
 Klavsen godtgjorde imidlertid, at han var en
 fri Mand, da han baade paa fædrene og mo-
 drene Side nedstammede fra Adelige, hvorfor
 Anklagen, der var reist imod ham, bortfaldt.

Denne's Søn hed Rasmus Jørgensen, der døde 1616, og han var den Sidste af Slægten, som var bosiddende i Bogense.

Bogense opnaaede sin største Anseelse og var i sit høieste Flor i det 15de og i Begyndelsen af 16de Aarhundrede. Lægges man Accisen til Grund for Vedkommelsen af dens Velstand, da udviser den, at under Kristian den Anden i 1522—23 var Bogense den 3de, maaske den 2den blandt de tyenste Byer. Kristian den Andens Bestræbelser gik ud paa at opbylde Borger- og Bondestanden mod Adelen's stedse stigende Magt og med Hanselæbernes Indgreb i Landets Handel, og vore Kjøbslæder gik derfor frem i Udvikling under denne Regent. Men at Bogense opnaaede en saadan Velstand og Størrelse paa den Tid, er fremfor alt begrundet i de særegne Privilegier, som Dronning Kristine og hendes Søn, Kristian den Anden, gav Byen. Tidlige bestyttede Kristian den Anden Byen ved Forbud mod Indgreb i dens Kjøbsladsrettigheder, og det maa antages, at han har været denne Stad lærtlig bevaagen. Da det saaledes havde vist sig, at de handlende opkjøbte Omegnens Landprodukter og udslibede dem fra Kysten i Nærheden af Byen, lærte fra Nørreby Dyb, en halvanden Mil derfra, hvorved Bogense led et betydeligt

Tab, forbad Kongen al laaban Landhandel og Udfibning. Samtidig befalede han, at Byens Handlende skulde benytte lovbefaleet Maal og Vægt.

Efter Kristian den Andens Afstættelse indtræde Forhold og Omstændigheder, som indvirkede hæmmende paa Byens Udvikling og blev de første Aarsager til, at Bogense gik tilbage. Hans Efterfølger Frederik den Første fremdrog nemlig Adelen og gav denne Stand overordentlige Rettigheder, der flødede Byernes Interesser og gjorde Bondestanden endnu mere trælunden; ja, man brændte endog Kristian den Andens Love paa Viborg Tjing, men man kunde ikke udlette det Vind, han havde efterladt sig hos Borger og Bonde. Frederik den Første pantfattede Mugaards Lehn, hvorunder Bogense hørte, til den strænge Jørgen Henningesen Kvibov til Sandagergaard, der paa mange Maader udfugede Borgerne i Bogense, men denne Undertrykkelse, hvor haard den end kunde være, var dog Intet at regne i Sammenligning med den Forarmelse og Tilbagegang, som fulgte af Grevesfiden, der udbrød efter Kong Frederiks Død 1533. Det var Uenighed om Kongevalget, som fremkaldte denne ødelæggende treaarige Borgerkrig mellem Adelen, der laarede Hertug Kristian, Frederik den Førstes Søn, til Konge,

og Borger- og Bondestanden, der vilde afjensind- sætte den fangne Kong Kristian paa den danske Throne. Den rige, mægtige Hansestad Lybæk, der tidligere havde haft saa betydelig Indflydelse her i Danmark, blandede sig i Stridig- beiderne og stillede sig paa Borger- og Bonde- standens Side. Lybækkerne vare forbitrede over de Handelsrettigheder, som vare tilkæede Hol- lænderne og tænkte nu at vinde de tabte For- dels tilbage; de sendte en Hær herind, anført af Grev Kristoffer, til hvilken Borgere og Bønder sluttede sig. Adelen og Geistligheden vare ud- satte for den haardeste Medfart af Almuen; Herregaarde og Klostre afbrændtes, efterat man først havde udplyndret dem, og mangen en Adelsmand myrdedes. Da Adelen's Hær- fører Johan Ranzau kom til Fyen, havde Bo- gense med de andre Rjebstæder sat sig i For- svarstand, men det varede ei længe, førend Bogense overgav sig og hylde Kristian den Tredie, ved hvilken Hyldeina Jens Kleinsmed nævnedes som Byens Borgmester og Knud Klav- sen som dens Raadmand. Slaget ved Dyrn- bjerg, der var en Seirvinding for Ranzau, afsjorde Fyens Skjæbne, og Aaret efter var hele Riget bundet for Kristian den Tredie, Borger og Bønde havde ikke opnaaet det, de kæmpede for, men haardere Undertrykkelse og dybere For-

nedrelse end tilforn vare Følgerne af Borgerkrigen for disse to Stænder. Bogense havde lidt betydelig af Krigens Rædsler; i over to Aar holdtes Byen i Forvarstilstand, som bevirkede, at alle Næringsveie i den Tid laa stille; efter Overgivelsen maatte den betale 300 Told Sølv i Sølvskat, og efter Grevefeidens Døds blev der paalagt den at udrede en lignende Sum. En saa lang Stillestaaen i alle Forretninger og Udredelsen af saadanne Summer havde til Følge, at Fattigdom og Elendighed nu herskede i Byen.

Reformationens Indførelse medførte ogsaa uheldige Følger for de ufrle Stænder, idet Adelen tilrev sig det Gods, som deres Fædre tilforn havde Njænklet til Kirker og Klostre. Klosteret i Bogense, saavel som Byens mange Kapeller, der efterhaanden ved Gave vare blevne berigede med Jordegods, nedlagdes, og Godset kom i Adelenes Hænder til Skade for Byen. Men Bogense hævede sig atter iagen og tog til i Velstand og Driftighed; efter en Menneftalderes Forløb er den atter en ret anseelig By, der drev betydelig Handel og Søfart. I denne Udviklingsperiode fik Byen i Aaret 1565 sit Vaaben og Segl — et Skib for fulde Seil, — som noksom viser dens Erhvervsstilde. Dog denne Fremgang varede kun kort. Der indtraf

en Ulykke, som var saa ødelæggende for Byen, at den sank ned til en ubetydelig Flække. Der opstod nemlig en stor Ildbrand, hvorved hele Byen, med Unotagelte af Kirken, Raadhuset og nogle saa private Bygninger lagdes i Aske. Der berettes om 3 Ildbrænde, nemlig i Aarene 1550, 70 og 75, men man antager, at alle 3 Eiterretninger gjælde en og samme Ildsvaade, den 14de Oktober 1575. Det er jo ogsaa muligt, at der har været Ildbrand 3 Gange, men at de to første Ildbrænde -- 1550 og 70 -- have været ubetydelige, medens den sidste har udbredt sig over hele Byen og været saa ødelæggende. Denne store Ulykke skal være opstaaet ved uforstigtig Salttilvirkning af Tang, men Aarsagen sættes ogsaa i Forbindelse med Tidens Overtro, idet der fortælles, at en Bande Troldkvinder, der vare blevene forbitrede paa Borgerne i Byen, af Hævn have foranlediget Ildsvaaden ved deres Troldkunst. Kong Frederik den Anden, der nærede sin Tid's Fordomme, udstedte paa Borgernes Bøn en Befaling til Fogder og Embedsmænd paa Byen at staa Overheden i Bogense bi med at laae fat i disse Kvinder, og det lykkedes ogsaa at paagribe nogle af dem. Af denne Ulykke fulgte stor Rød og Elendighed. Ildsvaerne havde tilintetgjort de Flestes Bolig og

Gods, saa at de nu befandt sig i den dybeste Armød og uden Erhverv. Mange Kjennefter vare omkomne i Flammerne eller havde paa anden Maade tilsat Livet under Branden, og en Rængde Kreaturer vare brændte. Efter Ildbranden udbrod flere Gange Pest, som bortred mange af Indbyggerne. Da der paa den Tid ikke fandtes Usurancelæger, var det kun de Færreste, som vare istand til at opbygge deres afbrændte Boliger. Kongen gav gjentagende Paabud til Beboerne om at opføre deres Bopæle, og de, som efterkom Befalingen, fritoges for Skat og al kongelig „Tyngt og Besværing“ i fem Aar. Denne Fritagelse skulde ogsaa gjælde for de Fremmede, som vilde bosætte sig i Byen, og loffede heraf var der Mange, som drog til Bogenf og sætiede Bo. Det har kun gaaet langsomt med Byens Gjenopstørelse, thi 12 Aar efter Ildbranden ajentog Kongen sin Befaling og tilføiede, at Hvo, som ikke efter et Aars Forløb havde bebygget den øde Plads, skulde have den forbrudt, Halvdelen til Kongen, og den anden Halvdel til Byen.

Bogenf opnaaede aldrig sin tidligere Størrelse, og den øllige Del af Etaden blev aldrig opført, men forvandledes efterhaanden til Mark. Det er sandsynligt, at den saa-

kaldte Tegsgaardsgyde, der løber fra Byens østlige Port til Torvet, har været en Gade. Ved denne Gyde har i ældre Tider ligget en stor Gaard og en Teglovn; efter hvilken sidste Gyden har faaet Navn.

Man har det Sagn fra Ildbranden, at en gammel Kone, der beboede et lille Hus ved Byens østre Port, hvor der nu ligger en Smedie, og ernærede sig ved en lille Handel, intet af sine Glendele lod udflytte, men da Ildbranden rasede heftigst, gik hun ud paa Gaarden, kaldt paa Knæ og bad Gud om, at, hvis hun aldrig havde forurettet Noget med sit Noal, hendes lille Hus da, til Bevis paa hendes Retfærdighed, maatte blive staaende; hendes Bøn opfyldtes, og hendes Hus blev uberørt af Ildsluene. Dette skal have været Aarsag i, at den østre Port blev kaldt „Lykkeløddet“, som den benævnes den Dag i Dag. Det samme Sagn fortælles ogsaa om en Mand, der skal have beboet en Gaard i Ljæregaden, den nuværende Østergade, lige for Adelgaden. Han lod siden en Indskrift sætte paa sin Gaard, der indeholdt Meddelelse om Ildbranden, og hvorunder der fandtes et Billede af en Mand med en Skjæppe og en Stryggebolt. (Forøvrigt fortælles lignende Sagn fra Ildbrande i Kjøbenhavn og Alsborg).

En Gaard paa Byens Adelgade, hvor den nuværende Gjæstgivergaard ligger, blev opbygget efter Ildbranden af Raadmand Niels Bang og skal have haft følgende Indskrift:

„Da man strev 1500 o; halvfjerdsindstyve
den første Oktober, jeg vil det ikke lyde,
da brændte Bogenie af i en Glød,
saa hjælpe os Gud i vor Sorrig, Modgang og store Nød!“

Ved Siden af denne Gaard laa en anden, i hvilken der nu drives Rondtori, og som ved sin Høide og sine mange Brydeller har været mærkelig. Den beboedes af en Handelsmand, der havde to Brødre, som eiede hver sin af Nabogaardene, hvoraf den ene er Gjæstgivergaarden. Denne Mand var en Tid lang bortreist, og medens han var iraværende, havde hans Brødre ombygget deres Gaarde. Da han ved sin Hjemkomst laa disse to smukke Gaarde, saarede det hans Forkængelighed, at hans Gaard, der laa imellem dem, var saa ubetydelig og en halv Alen lavere end Brødrenes; han lod nu sin Gaard nedrive og opbygge en prægtig Bygning, der var tre Etager høi; den blev prydet med Billedhuggerarbejde, og over Porten lattes følgende Indskrift, hvis sidste Del viser hen til de tre Brødre:

„Hvis Du vil bygge Dig selv til Gavn,
da byg i den hellige Trefoldigheds Navn;

thi Verdens Løb er nu underlig,
 som daglig Forfarenhed lærer Dig.
 Den ene pløier, den anden saær,
 den tredje snartlig af Verden gaær!"

Saavel under Hoved som under Side- og
 Bagbygningen fandtes Kjældere, talt 7,
 som henlyttedes til at gemme Været i. Den
 øverste Etage blev siden borttaget og opført
 paa Hjørnet af St. Anna Gaden og Teglg-
 gaorsgyden. I Aaret 1811 beboedes Gaarden
 af en Handskemager, og da fandtes endnu over-
 nævnte Indskilt og Levninger af Brydelferne.

Under Kongerne Kristian den 4de og Fre-
 derik den 3die, der Begge stadfæstede Byens Bri-
 vilegier tvende Gange, tiltog den i Størrelse
 og Driftighed. Kristian den 4de, der drog me-
 gen Omforg for Kjøbstædernes Udvikling, søgte
 at fremme Handel og Haandværksdrift i Bo-
 gense, og han sendte en indsigtsfuld Mand fra
 Odense dert hen, som skulde tage sig af Byens
 Opkomst paa dette Omraade. I Aaret 1618
 var Bogense i Henseende til Baadsmandsbold
 den fjerde blandt de syenske Byer. Kongen
 udskrev af Landets Kjøbstæder 1500 Baads-
 mænd til Flaaden, og deraf skulde Odense af-
 give 20, Svendborg 18, Kjerteminde 16 og
 Bogense 15, hvorimod Hudkjøbing paa Langel-
 and, der ansattes til det mindste Antal, skulde

Stille 6. Byens Velstand maa paa den Tid ei h:Uer have været saa ringe, siden den 1623 kunde give 4000 Daler for Kjøbet af Tsbels og senere under Frederik den 3die betale de ekstraordinære Skatter, som han flere Gange paa-lagde den; ligeledes maatte Byen under denne Konge afgive en betydelig Del Fødemidler til Hæren, og i 1657 underholde 60 Mand af Kai Lyffes Regiment, som laa i Garnison der.

Men omtrent 100 Aar efter den store Ildbrand udbrød en Krig med Sverrig (1658—60), der udpynte Landet og bragte det i en sørgelig Tilstand, og Bogense maatte tilfulde føle Trykket af Krigens Byrder og Udelæggelse. Som bekjendt erklærede vor Regjering Sverrig Krig i Aaret 1658 i det Haab at vinde de under Kristian den 4de tabte Provindsler tilbage; Leiligheden var gunstig, da den svenske Konge Karl Gustav stod med sin Hær i Polen, som han bekrigede, men man betænkte ikke, at vort Forsvarsvæsen stod paa en daarlig Fod, og at vi fattedes Pengene. Ved Efterretningen om Krigserklæringen forlod Karl Gustav Polen, og efter 3 Ugers Forsøb stod han ved Danmarks Grændser, i Juli 1658. Jylland blev nu indtaget og maatte i et halvt Aar udstaa de Svenskes Plyndring. Karl Gustav digede efter at komme over til Verne, men sjøndt hans Flaade,

der skulde føre den svenske Armee derover, blev gjort ubrugelig dertil i en Kamp med en Afdeling af vor Flaade, havde Svensk Kongen Bykken med sig, thi den strænge Vinter lagde en Bro over Bælterne, og sidst i Januar 1659 foretog han sin Færd over til de danske Øer. I 2 Aar maatte Landet lide under Svenskeres Udlugelser og Plyndringer, som udførtes med en Grundighed, at, om end Riget ikke fuldstændig opløstes, blev det dog næsten aldeles ødelagt. Bogen og Omega blev skrækkelig udplyndret af Svenskerne, og mange Beretninger meddeles om de Røverier og Volds-gjerninger, som de udøvede paa denne Egn. — Da man erfarede Fjendens Komme til Fyen, betoges Alle af Sorg og Frygt. Mange flygtede bort fra deres Hjem, efter at de først havde stjult deres Penge og værdifulde Ting, og overlod saa deres øvrige Elendighed til Bytte for Svenskerne; Andre stulde sig i Stove og Moser og listede sig i Nattens Mørke tilbage for at hente Fødemidler; atter Andre forklædte sig som Sloddere og fristede Livet ved Tiggeri; ja utrolige vare de Midler, man fandt paa for at vilde Svenskerne og undgaa deres Vold og Røveri. — De svenske Soldater havde Tilladelse til at plyndre i 3 Dage, hvor de kom frem; siden skulde man underholde dem og taale deres røveriske Frem-

færd. Bogenſe, der den Gang havde 85 Borgere, blev fritaget for Blyndring mod at udrede 500 Daler, men derved befriedes Byen ikke for Kjendens Røverier; Boldtægt fandt hyppigt Sted, og Mord forekom ikke ſaa ſjældent. Alle harmedes over denne Behandling, men kun Kaa eller næſten Ingen vovede at ſætte ſig til Modværge, thi det gjaldt Livet, naar man gjorde Modſtand; man blev nødt til at finde ſig i Omſtændighederne, hvor ſorgelige de end vare.

Efter Kjendens Bortdragelſe var Bogenſe med omliggende Sogne i den ſorgeligſte Forfatning: der var Mangel paa Levnetsmidler, og der fandtes ikke Kørn til at beſaa Jorden med; alle Slags Fødemidler bleve overordentlig dyre; i Sognene mellem Bogenſe og Broby ved Odense fandtes der of Hornkvæg en eneste Tyr, de andre Kreaturer havde Svenſterne enten fortæret eller bortført; Mange vare omkomne af Kulde eller døde af Hunger i deres Skjuleſteder, og man fandt Lig i Skove og Moſer, under Broer og i hule Træer; Handelen og andre Næringsveie laa ſtille. Vore Forbundsſtæder, de brandenborgſke, polſke og keiſerlige Tropper, ſom ſkulde uddrive Kjenden fra Skjotland, ſtode ikke tilbage for Svanſterne i Naahed og Udjugelſe, og iſær vare Polakkerne,

der i Almindelighed benævnes Totere, be-
kjendte for deres Rovbegjærlighed. Bogenfe fik
ogsaa Besøg af disse vore Hjelpetropper, og
Pfalzgrevens Regiment laa et Par Maaneder
i Byen, og det gav Anledning til mange Tviflig-
heder med Borgerne. Der var ogsaa nogle
Bolacker, som vare indlagte i Kvarter paa Raad-
husen, og om disse fortæles, at de fangede og
fortærede næsten alle Byens Ratte. Senere
kom et dansk Regiment, Oberst Brockenhus', til
at garnisonere der, og Borgerne maatte udrede
100 Daler maanedlig til disse Tropper.

Med denne toaarige Krig blev Bogenfe hæm-
met i den Udvikling, som var begyndt at gjøre sig
gjældende efter Ildebranden; den var nu en
ringe, forarmet By, og førte en henlygnende
Tilværelse i Slutningen af det 17de og over
Halvdelen af det 18de Aarhundrede. — Under
Kriegen var den kommen i Gjæld til dens Borg-
mester Jens Maden, der af sine egne Witoler
havde udredet en Del af Brandskatten til Sven-
kerne, og senere til hans Efterfølger og Svi-
gersøn Hans Jørgensen, der havde haft flere
Udgifter paa Byens Vegne. Han havde foretaget
flere Reiser, som han fordrrede Godtgjærelse for;
han maatte saaledes reise til Kjøbenhavn til-
ligemed en Raadmand og en Borger i Anled-
ning af Arvehyldingen den 14de Novbr. 1660,

hvortil Udsendte fra hele Landet skulde møde. Efter Krigen med Everrig havde Riget nemlig faaet en ny Regjeringsform; den bejrdelige Magt, som Noelen hidtil havde haft, blev den frataget, og Kongen, der var en indskrænket Balakonge, fik nu hele Statsmagten i sine Hænder og blev en arvelig Enevoldsherre. Da Byen ikke saa sig i Stand til at betale Skjælden, der ialt beløb sig til næppe 400 Daler, fremkom Borgmester Hans Jørgensen med det Forslag at sælge nogle til Kommunen hørende søde Damme og Grave samt flere Jorder. Efter at have indhentet kongelig Bevilling hertil, foretoges Salget, og Borgmesteren fik sit Tilgodehavende, men Jorderne kom aldrig mere i Byens Besiddelse. Det var ikke noget ringe Tab for Byen at miste disse Jorder, da Embedsmændene havde dem i Brug og nu fik en aarlig Godtgjørelse i Penge, hvorved Byens aarlige Udgifter forsøgedes. Underledes forholdt det sig med de søde Grave og Damme, der vare uden synderlig Værdi, og derfor fremkaldte deres Fraskillelse fra Kommunen intet Tab paa den daværende Tid. Men Borgmesteren skaffede dog en Erstatning for Tabet, da han udvirkede Kongens Tilladelse til Inddæmning af Stranden paa begge Sider af Byen, men dette Foretagende blev først udført 150 Aar

efter, fordi man ikke havde de fornødne Midler dertil.

Rjebstæderne havde i Middelalderen en høi Grad af Frihed og Selvfændighed i Bestyrelsen af deres Anliggender, idet de havde deres egne Domstole og Love, de saakaldte Stadsretter, og Bogense har rimeligvis ogsaa haft sin særegne Byret, som imidlertid er ukjendt. Den høirende Myndighed havde Byraadet, hvis Medlemmer kaldtes Raadmænd, og en af disse var Byens Borgmester og stod i Spidsen for Raadet den dømmende Magt havde derimod Borgerne selv, som ogsaa valgte Borgmester og Raadmænd, og enhver uberygget Borger kunde optages i Raadet. I alle Rjebstæder var tillige en kongelig Foged, som fuldbyrdede Dommene og opkrævede Stadens Skatter og Afgifter til Kongen. Efterhaanden tabte Borgerne Interessen for de offentlige Anliggender, og Byraadet tiltoog sig større Magt og Myndighed. Men denne Rjebstædernes frie og saa godt som uafhængige Institution led Tid efter anden betydelige Indskrænkninger. Da Hans Jørgensen var Borgmester, var Dommermyndigheden med flere andre Rettigheder frataget Raadet og i Byfogedens Hænder, og nu begyndte Kongen at besidde baade Borgmester og Raadmænd. — Paa samme Tid som H. Jørgensen var Borgmester,

bekrædte Niels Nielsen Vaske Byfogedembetet. — Byfoged Vaske skal ogsaa omtales, ikke for sine Fortjenesters Skyld, men fordi der til hans Navn er knyttet Mindet om Uredelighed, som han skal have udøvet til Skade for Byen. Han bestrøftes for Bedrageri med Hensyn til de førnævnte Jorderes Salg og i en Sag angaaende Thelsø, som han tildømte Borgmester Hans Jørgensens Arvinger. Tillige siges om ham, at han ved sin Afreise til Byland ikke overleverede Byens gamle Raadstue-Arkiv til Efterfølgeren Byfoged Albert Friis, men tog det med sig; Arkivet indeholdt endel gamle Dokumenter og andre Papirer, vedrørende Bogenfæ. Skjøndt Vaske paa Nød, at Arkivet var fortaeret ved en Ildbrand, nærrede man Mistanke til ham, at han havde tilintetgjort det, for at skjule sin Uredelighed, da det — saa mente man — ogsaa maatte have indeholdt Papirer, som angik de paagældende Sager; der blev derfor nedsat en Kommission til at undersøge Vaskes Forhold, og denne afgav den Kjendelse, at han skulde aflægge Regnskab for sin Embedsførelse og give Erstatning til Byen, hvis han havde voldt den Skade; dog, Sagen blev uden Resultat. — Det er muligt, at med Arkivets Tilintetgjørelse ere en Del vigtige Papirer gaaede til Grunde, som have indeholdt Oplysning om Bogenfæ, og som

vist i historisk Henseende vilde have høvt stor Betydning.

I Slutningen af det 17de Aarhundrede havde Bogense et sørgeligt Udseende; omtrent alle Bygninger i Byen vare smaa og straatælte Huse; en Trediedel af Staden laa øde efter den store Ildbrand; i Gaderne, hvoraf de fleste ikke vare brolagte, laa 16 ubebyggede Pladser; de fleste af Befolkningen vare fattige, og Byens Næring ødelagdes paa mange Maader, idet Omegnens Beboere selv udslibede deres Korn og andre Produkter, og Prangere reiste omkring og forhandlede alle Slags Rysmandsvarer. Man faaer ret interessante Oplysninger om Tilstanden i Bogense af den Indberetning, som Byens Præst, Anders Gheldorf, i Aaret 1690 paa kongelig Befaling indgav om sine Embeds-Indkomster. Den gode Præstemand klager over sin Slette og ringe Bolig, og at Beboerne paa Grund af Fattigdom ikke kunde yde den befalede Tiende og andre Præstationer; af Byens 78 Gaardeiere, der hver skulde betale $4\frac{1}{2}$ Skp. Byg aarligt, erholdt han kun i det Hele 20 Ldr.; der foresaldt kun Trolovelse hver andet Aar, og der gaves ingen Trolovelsespenge. — For at fremme Byens Opkomst reiste Byfoged Albert Friis paa egen Bekostning i Aaret 1697 til Kjøbenhavn og udbirkede hos

Kong Kristian den Femte flere Vedtlinger til Bedste for Staden. Det blev tilladt, at der maatte holdes et Kvægmarked hvert Efteraar ved Stampmøllen, der laa mellem Byen og Forstaden, omtrent hvor Jernbanen gaar over Gaden, og et Marked med Heste og Rysbmandsvarer hver Torsdag i Fasten paa Byens Torv, og en egentlig Torvedag blev anordnet hver Torsdag. Byen fik sin Andel i Accisen, og Forbud udstedtes mod ulovlig Krohold og Vandprang i Omegnen. Det blev endvidere tilladt at reparere Raadhuset og at afholde Bythinga der; det gamle Thinghus skulde herefter tjene til Bolig for Bystenden; et Uhr blev anbragt paa Raadhuset, som Byen skulde rette sig efter. Til at afholde de dermed forbundne Omkostninger skulde et Hus sælges, som blev brugt til Baghus, naar der laa Krigsfolk i Staden.

Kort herefter fik Byen for første Gang en Vægter, som skulde lønnes med 3 Skilling hver Sommernat og 4 Skilling hver Vinternat; han skulde raabe 3 Gange om Natten, nemlig Kl. 10, 12 og 3, og første og sidste Gang ringe med Byens Raadhusklokk.

Paa Kommunikationens Anraade fik de ogsaa Fremgang, idet der 1799 blev oprettet en Postforbindelse mellem Bogense og Odense. Posten skulde afgaa hver Onsdag og returnere

om Torsdagen. Hidtil havde Bogenſe ikke ſtaaet i Forbindelſe med Landets Poſt, og ſelv Byfogden maatte paa egen Regning lade ſine Embedsbreve afhente i Odense, hvorfor denne nye Indretning, hvor mangelfuld den end var, hilſes med Glæde.

Bogenſe havde ſaaledes ſaaet mange gavnlige Foranſtaltninger til Udviklingens Fremme. Andelen i Acciſen var en ligefrem Indtægt, og Oprettellen af Markederne og Forbuddet mod Landvrag var af ſtor Betydning for Stadens Opkomſt. Men ſom Følge af Bondelandens Undertrykkelſe var Landvæſenet i en jammerlig Tilſtand, hvilke Forhold nokſom maatte have en hæmmende Indflydende paa Kjøbstædernes Fremgang i Driftighed og Velſtand. Beboerne i Bogenſe have viſnok, paa Grund af de nye Indretninger, gaaet det 18de Aarhundrede i Møde i fuld Tillid til en lykkelig Fremtid, der ſkulde lægge de Soar, ſom Fortidens uheldige Omſtændigheder havde fremkaldt; men beſværre — Bogenſe gaaer ind i det nye Sekulum for at ſiſte flere Uheld. I elleve Aar maatte Byen med hele Landet lide under Krigen med Sverige og ſiden paafulgte Tabet af Vebels.

Denne ſtorrige og frugtbare Ø, der udgjør 431 Tdr. Land, kom i Byens Beſiddelſe i Aaret 1623. Kong Kriſtian den Fjerde gav Borg-

mester og Raad Tilladelse til at kjøbe Den af Henrik Bodebuß til Rjørupgaard for 4000 Daler. Det var nødvendigt at erholde kongelig Bevilling til Dens Erhvervelse, da intet adeligt Gods uden Kongens Billie maatte gaa over i Adeliges Besiddelse. Den blev kjøbt for at Raffe Vpen fornøden Ildbrændsel, da de Skove, som den eiede, vare komne i Adeliges Hæ! — Den mindste Del af Den var Agerland, som dyrkedes, og om Sommeren førtes Kreaturer derover, som især underholdtes i Skoven. Ingen af Eterne havde fast Ophold der, men Den beboedes alene af deres Tjenestefolk.

Der er forskjellige Meninger om Ubeløs Forhold til Bogenle og dens Frastillelse derfra. Sagnet godtgjør, at den har været Kommunens Eiendom, da der fortælles, at den blev solgt for at udrede de Udgifter, som vare forbundne med Borgmesterens Rejse til Kjøbenhavn i Anledning af Arvehyldingen (maaste der sigtes til Borgmester Hans Jørgensens Rejse). Et andet Sagn vil vide, at den solgtes for 300 Daler og saa meget Eggetræ, som behøvedes til Uygning af et nyt Spir paa Kirkens Taarn, der var blevet ødelagt af Lynild. Det er muligt, at dette Sagn henviser til den betydelige Beskadigelse, som Kirken led af et frygteligt Uveir

med Lynild og Storm den 17de Decbr. 1731. Den historiske Forskning er derimod kommen til et andet Resultat. Saaledes mener Historikeren Dr. Valudan Müller, at Uebels har tilhørt nogle af Byens Borgere, og at med Kristian den Fjerdes Tilladelse til dens Kjøb fulgte det Forbud, at ingen af Eterne maatte bortselge deres Part til Udenbysboende, naar der blandt Borgerne fandtes Kjøbere. Men efterhaanden kom Mænd, der ikke boede i Byen, i Besiddelse af Dens forskjellige Andele, da ingen af Borgerne paa Grund af Armod var i Stand til at kjøbe dem. Besidderen af Høllusgaard ved Odense kjøbte Uebels i Begyndelsen af forrige Aarhundrede for 600 Rdlr., og Aaret efter lod han hugge Bidie og Torn for Beløbet. 1782 kom Grev Moltke til Emsibelsborg i Besiddelse af Den, til hvilket Grevskab den nu hører.

Bogensø har som de fleste Kjøbsteder haft en Latinskole. Den laa i St. Annagaden, Straas overfor Raadhuset, hvor Kateketen og en Lærer boede, indtil den nye Borgerkole blev bygget. I Midten af det 17. Aarhundrede blev Latinskolen ombygget af Borgmester Hans Jørgensen, og Mag. Klaus Bang skænkede i Aaret 1712 Indtægten af en Have til den øverste Discipel. Det er rimeligvis den ved Kirkebakken beliggende Ager, som er henlagt til Klokker-

Embedet. Skolen selv var et meget tarveligt og indskrænket Lokale, da hele Bygningen kun udgjorde 6 Fag Hus, hvoraf de 3 Fag var Skole, og de 3 andre beboedes af en Lærer. Skolen levedes af en Rektor og en Hører, men da Disciplenes Antal aftog, bestyredes den af en Rektor alene, hvilket Embede 1693 forenedes med Kapellaniet, saa at den residerende Kapellan, som Byen havde foruden sin Sognepræst, tillige blev Rektor ved Skolen. Til Rektorens Løn hørte ogsaa Degneindtægten fra Sognene i Skovby og Skam Herreder, men han maatte derfor lade Degneljensken forrette i Sognenes Kirker, hvilket besørgeedes af Skolens øverste og ældste Disciple, de saakaldte Løbdegne; men dette bortfaldt efterhaanden, som Sognene fik faste Degne.

Den latinske Skole blev nedlagt 1740. Den havde ved sin Ophævelse kun 5 Disciple, og Skolebygningen var faldefærdig. Nu oprettedes en Borger-skole, der blev Byens første offentlige Børneskole. Latinskolen's Disciple have sagtens tiljorn meddelt Ungdommen den tarvelige Undervisning, som Datiden fordrede, lige, som de drog omkring i de omliggende Sogne og underviste Bøndernes Børn i Religion.

Den ved Kirken ansatte Klokker blev den nye Skoles første Lærer, og tillige Korregent,

hvilket Embede ogsaa var overdraget Disciple-
lene i Latinskolen at varetage. Disse tre Besil-
linger — Klokker, Kordegn og Lærer — bleve
nu forenede til et Embede. Den fratrædende
Rektor skulde nyde Rektoratets Indkomster, saa-
længe han beklædte Kapellan-Embedet, men
ved hans Død eller Forskyttelse skulde disse
tilfalde Borger skolens Lærer. Derimod henlag-
des de Degneindtægter, som Rektoren havde nydt
af Sognene i Skovby og Skam Herreder, til
Nyborg Latinscole.

Jørgen Fabricius var Klokker, da Latin-
skolen ophævedes, og han blev den første ansatte
Kordegn og Lærer i Bogense og beklædte Klof-
terembedet i 26 Aar.

Latinskolens sidste Rektor var Hr. Henning
Ahtonius. Han tog sin Afsted som Kapellan
1773, hvorved Kapellaniet inddroges, og blev
saaledes Byens sidste residerende Kapellan.

Hr. H. Ahtonius skal have været en lærd
Mand og var bekjendt for at kunne mane.
Sagnet fortæller, at han manede Forvalter
Hunderup paa Harredsklevgaard i sin Grav paa
Skovby Kirkegaard. Nedenfor skal meddeles et
andet Exempel paa hans Udøvelse af den sorte
Kunst.

Omtrent paa samme Tid, som Latinskolen
nedlagdes, blev en Gaard opført paa Byens

Adelgade, ligesom Østergaden, som endnu staaer der i samme Skikkelse, som da den byggedes; kun er der foregaaet den Forandring, at den høie Stentrappe er borttaget, efter hvilken den har faaet sit Navn „Trappen“. Denne Gaard har tidligere ligget i den nærliggende Landsby Hæredsklev, lige ved Hæstehovestoven, og været Sædegaarden Lille-Hæredsklevgaard's Hovedbygning. Den kjøbtes af Eieren til Hæredsklevgaard, Oberst Hagedorn, der lod Bygningen nedrive og opføre i Bogense. Gaarden er en Bindingsværks-Bygning af ivært Tømmer og har en stor Kjælder, og dens hele Udseende kan nok minde om, at den har været en gammel Herregaard. I flere Aar beboedes den af Hagedorns Stedsøn Oberst Lassen, og senere maaske af dennes Søn; for 100 Aar siden boede der en Vinhandler Klov, og alle dens efterfølgende Eiere have alle drevet Beværtning.

Paa Trappen skal ogsaa engang have boet en Madam Top, om hvem der fortælles, at hun havde forskrevet sig til Janden. Da hun laa paa sit Dødsleie, bevogtedes hun af den Onde, der i Skikkelse af en sort Hund laa ved Siden af hendes Seng. Ingen turde komme derind; thi Hunden knurrede og viste Tænder, og man frygtede, at den vilde anfælde dem, der vovede sig hen til den Syge. Sognepræ-

sten, Hr. Lundager, blev hentet, men han maagtede ikke at bortjage den sorte Hund. Nu fik man Bud efter Kapellonen, Hr. Henning Achtonius; han skrev en Kreds paa en Rude, og paa hans Befaling maatte den ud, hvad enten den ved eller sang. Han beklagede, at han var kommen for sent, saa at han nu ikke var istand til at frelse hendes Sjæl fra den Ondes Magt. Men efter den Tid er der Spøgeri i Gaarden; der ses undertiden om Natten en Kareth med sorte Heste for hjore rask ind ad Borten, vende i Gaarden og fare ud igjen, ligesaa hurtig den er kommen ind.

I omtrent 200 Aar havde en Række Uheld og Ulykker overgaaet Vogens. Uhelds Fraffikelse var det sidste Tab af større Betydning, som den led, og derefter viser der sig langt hen i det 18de Aarhundrede en Stillestaaen i dens Udvikling. Den lignede mere en Landsby end en Kjøbstad. Dens Handel og Haandværksdrift vare i yderste Forsald. Den drev nogen Handel paa Norge, hvorfra førtes Trælast og Fisk til Byen, og norske Skippere opkjøbte den øvrige Del Korn og Fødevarer, som Omegnens forarmede Landboere affalte der. Til stor Hindrer for Skibsfarten var det, at Byen ikke havde nogen Havn, men Skibene maatte ligge ude i Dybet og blive losfede ved Hjælp af Bramme

og Vogne, og Byens Skibe søgte Winterleie i Langsrenden, et Dyb ved Langø, omtrent $\frac{3}{4}$ Mil østen for Bogenfæ. Ifør vare Gaandværkstandens Raar usle, og mangen Gaandværker greb ind i Kjøbmændenes Næringsveie og drev Handel og Krohold. Dette gav Anledning til, at 3 af Byens Kjøbmænd indgave en Klage derover, der bevirkede, at der udstedtes Forbud mod denne ulovlige Næringsdrift. — I Bogenfæ fandt Forordningen om Brandvæsenet af 1738, der blandt Andre forbød Straatage og paalagde Anstaltelsen af Sprøiter i Kjøbstæderne, Banstællighed ved at gjennemføres, paa Grund af Byens Fattigdom, og der gaves derfor Staden 2 Aars Frist til Tagenes Forandring til Tegltag, dog med Undtagelse af Tagene over Køller og Bagerovne, der strøg Hulde belægges med Tegl; ligeledes fritoges Byen for at anstalle en „stor“ Sprøite mod at belaste en „midelmaadig“.

Men Bogenfæ gaar en bedre Fremtid i Møde.

Genimod Slutningen af Warhundrebet begyndte Byen at hæve sig, og dens Størrelse tiltog ikke saa lidet. I Aaret 1769 havde Bogenfæ 435 Bybyggere, men 1801 var Antallet steget til 760. En lignende Fremgang er Tilfældet med de mindre af Byens Kjøb-

Ræder, medens de større, som Odense, Svendborg, Nyborg og Faaborg, gaa lidt tilbage. Stavnbaandets Løsning 1788 og de mange Forbedringer i Vondestandens Raar, som derved affødt, maatte fremkalde Udvikling paa de fleste Omraader, og hertil kom, at Danmark forblev neutral overfor Krigsurolighederne i Aarhundredets Slutning. Det er sandsynligt, at disse Omstændigheder have haft Indflydelse paa Driftigheden i Bogense, men maatte der ogsaa har været særegne Aarsager til denne Fremgang.

Det 19de Aarhundrede stydes ind paa Rjsbenhavns Aged og varsler ligesom om den Urolighedstid, som skal komme. Aarene 1801 og 7 mindes med Sorg og Bitterhed af den danske Nation, og med 1807 begyndte en Række Nederlag og Ulykker for Fædrelandet, der endte med Norges Afstaaelse til Sverrig. Englænderne krydte i 7 Aar i vore Farvaude og forhindrede al Handel, og for at forebygge deres Landgang holdtes Vagt paa Kysterne. Ved Bogense maatte Borgerne deltage i Vagttjenesten. De 2 Høie, Alarmhøiene, østen for Vyen, af hvilke man saae Levninger for en 30 Aar siden, vare Mindes fra disse Krigsaar; Kirkebalken kaldes endnu af ældre Folt „Alarmbanken“, hvilket Navn vist ogsaa hidrører fra denne Tid.

Formodentlig har man her skullet gjøre Alarm eller paa anden Maade tilkjendegive, naar Fjenden forsøgte Landgang.

I alle Byens Rjæbskæder oprettedes 1808 Kommandantkøber, der allerede ophævedes i flere Byer samme Efteraar. Major Mønning v. Bülow, der havde Kvarter paa Herredsklevgaard, var Kommandant i Bogense, og han blev afløst af Kaptein v. Leth af Kongens Regiment. Samme Aar fik Byen Indkvartering af de fremmede Tropper, der vare sendte herind i Landet af Napoleon, for i Forening med vore at gjøre Landgang i Skaane. De første vare en Eskadron franske Jægere til Hest, og siden laa her et Kompagni af franske Infanterister. Da disse forlode Byen, rykkede spanske Tropper ind, nemlig en Batalion af Regimentet Princefsa, der opholdt sig her i over 2 Maaneder; det skal have været et smukt Syn at se disse spanske Soldater, iførte hvide Munderinger med violette Rabatter og Opflag.

I Folkemunde lever endnu Mindet om Spaniolerne; man veed at fortælle om deres Godmodighed og deres Kjærlighed til Børn, som de gjærne kjærtegnede og legede med. De holdt ikke af vort Rugbrød, men naar dette bødtes dem, tilkjendegave de ved at pege paa den hvide Mundering, at de ønskede Hvedebrød.

De holdt Duelle paa Torvet og samlede og saae ofte her til Andagt. Naar Kirken var oaben, saae man dem gaa derind, og de knælede ved de Billeder, som kunde ligne et Helgenbillede, og bad. Skjøndt der gives dem det Vidnesbyrd, at de levede i bedste Forstaaelse med Folkene, hvor de vare indkvarterede, førtes der flere Klager over deres Uhyerter i Haverne og letkærdige Opsættel mod Vigterne, som de mødte paa Gaden. Bludselig fik de Ordre til at forlade Byen, og Mange droge grædende bort og toge ikke Afsted med deres Værter. Engelske Krigsskibe førte Spaniolerne tilbage til deres Land, som de havde længtes saa meget efter. Nogle saae bleve tilbage paa Fyen, hvor Esterkommere af dem leve.

Det er ikke Hensigten, at disse historiske Bidrag skulle omhandle Bogen i det 19de Aarhundrede. Idet de nu sluttes, skal bemærkes, at ved Udarbejdelsen ere, blandt andre historiske Skrifter, især Bedel Simonlens Beskrivelser af Rugaard og Elvedgaard benyttede; dog er meget nedskrevet efter Sagn, som leve i Folkemunde.

